

Motion till riksdagen

1989/90:Ub618

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Den grundläggande högskoleutbildningen

Vi har i vår kommittémotion "Högskoleutbildningen" framhållit vår principiella syn på den högre utbildningen och dess problem. Vi avser i det följande att redovisa vår uppfattning beträffande vissa konkreta förslag i årets budgetproposition.

Regeringen föreslår att ett *nationellt råd för den grundläggande högskoleutbildningen* inrättas inom UHÄ under en treårig försöksperiod. Vi ser positivt på en sådan verksamhet men vill samtidigt varna för en övertro på vad ett sådant råd kan åstadkomma. Medelstilledningen är knapp och problemområdena inom den högre utbildningen är många.

Vidare föreslår regeringen att det särskilda anslaget för *forskningsanknytning* tas bort och att medel fortsättningsvis anvisas via LIF-anslaget (Lokala och individuella linjer samt fristående kurser). Detta får emellertid inte leda till att LIF-anslaget ytterligare urholkas.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att *utbildningsinsaiserna på Södertörn* redan nu förstärks utan att man avvaktar ett nytt förslag om lärarhögskolans lokalisering.

Enligt vår mening bör högskolan själv besluta om var utbildningen skall äga rum. Om Stockholms universitet och KTH skall förlägga utbildning till Södertörn är inte, och bör heller inte vara, en fråga för riksdagen.

Vi avvisar förslaget att ytterligare anslå 12 miljoner kronor för *datoranvändning* vid central och lokal antagning. Då vi i stället vill få till stånd en kraftig förenkling av hela antagningssystemet, bör sådana satsningar enligt vår uppfattning anstå.

Enligt regeringen bör försöksutbildning av *tekniker* ske både inom gymnasieskolans och högskolans ramar. Detta är inte rimligt och kan inte heller vara rätt mot de elever, som söker sig till denna utbildning. Någon av de båda grupperna måste i efterhand känna sig som utpräglade "försökskaniner" och ifrågasätta det berättigade i den utbildning de har genomgått. Vi har tidigare betonat att tekniker bör utbildas inom gymnasieskolan. Därigenom får vi också en önskvärd och naturlig avgränsning mot den nya ingenjörsutbildningen på högskolenivå. Vi avvisar alltså utbildning av tekniker inom högskolan.

UHÄ har beräknat kostnaderna för den nya *naturvetarlinjen* till sammanlagt 30,3 miljoner kronor. Regeringen vill dock endast acceptera hälften – 16 miljoner kronor – och dessutom finansiera linjen genom överföring av större

delen av detta belopp från LIF-anslaget. Detta skulle drastiskt minska möjligheterna att överhuvudtaget erhålla naturvetenskaplig utbildning på fristående kurser. Linjeutbildningen skulle alltså utvidgas på de fristående kursernas bekostnad. Detta är ett synsätt som vi av principiella skäl inte kan acceptera. Den naturliga konsekvensen av regeringens resonemang borde vara att den vidare utbyggnaden av naturvetarlinjen får anstå och att erforderliga förstärkningar sker av fristående kurser i stället.

Regeringen föreslår en minskning med 270 platser på *ekonomlinjen*. Detta skulle vara det enda resultatet av UHÄ:s omfattande prognosarbete i årets budgetproposition. Förslaget förefaller vara dåligt underbyggt och bör följaktligen avvisas. Dimensioneringen av ekonomlinjen måste självfallet ses i sammanhang med dimensioneringen av övrig utbildning. Vi har i vår principmotion angående den högre utbildningen framfört kravet att riksdagen snarast måste få ta ställning till hela den framtida dimensioneringen.

Vi beklagar att regeringen överhuvudtaget inte synes beredd att fortsätta den inledda satsningen på att höja kvaliteten på utbildningen inom *AES-sektorn*. Den är fortfarande alltför låg. Enligt vår uppfattning bör en förstärkning i första rummet ske på de fristående kurserna inom det samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga liksom på det humanistiska området.

Däremot är regeringen uppenbarligen beredd att på mycket lösa grunder bygga ut *juristutbildningen i Umeå*. Det är inte möjligt att ge en fullgod utbildning fram till en jur.kand.-examen genom ett tillskott av 600 000 kronor. Vi är under inga omständigheter beredda att acceptera en kvalitetssänkning. Vi avvisar därför förslaget.

Studerande i Umeå har rätt att få en juristutbildning som håller samma höga kvalitet som den som ges vid de juridiska fakulteterna. Om en juristutbildning skall förläggas till Umeå bör denna organiseras som en från Uppsala universitet utlokaliserad utbildning på samma sätt som man från universitetet i Lund bedrivit decentraliserad utbildning i Göteborg. Vi föreslår därför att de 600 000 kronor som regeringen vill använda för juristutbildning i Umeå i stället anvisas Uppsala universitet.

Regeringen betonar vikten av att *miljövårdsfrågorna* ägnas fortsatt uppmärksamhet också när det gäller samhällsvetenskapliga och ekonomiska utbildningar men föreslår inte några konkreta åtgärder. Diskussionerna under senare tid rörande miljö- och hälsoskyddslinjen, påbyggnadsutbildning i miljöskydd liksom i högskoleutbildningarna i övrigt berörs inte, vilket kan te sig anmärkningsvärt. Enligt vår uppfattning måste hela detta problemkomplex utredas snarast och långsiktiga förslag framläggas under den treåriga budgetperioden.

I sin anslagsframställning föreslår UHÄ att *logopedlinjen* förlängs från 120 till 160 poäng inom ramen för oförändrade resurser. Finansieringen bör enligt UHÄ ske genom en utglesning av antagningstillfällena. Regeringen medger att grundutbildningens innehåll inte i dag motsvarar "arbetsmarknadens behov inom omsorg och habilitering". Samtidigt framhåller dock regeringen helt riktigt att det är viktigt att tillräckligt många logopedier utexamineras och att det därför är diskutabelt att glesa ut antagningstillfällena. UHÄ bör presentera ett fullständigare beslutsunderlag, blir regeringens slutsats.

Vi förutsätter att regeringen snarast återkommer i frågan och att erforderliga medel då kan anvisas för en önskvärd förlängning.

UHÄ har i sin anslagsframställning föreslagit att utbildningen i *psykoterapi* skall byggas ut genom att linjen också inrättas vid universitetet i Göteborg. Samtidigt har Karolinska Institutet föreslagit att planeringsramen vid institutet några år skall minska från 24 till 16 nybörjarplatser, främst på grund av otillräckliga anslag. Regeringen förklarar helt framt att den inte är beredd att föreslå någon utbyggnad av psykoterapiutbildningen under budgetperioden. Däremot vill man tillmötesgå Karolinska Institutets önskemål om nedskärning av antalet nybörjarplatser, hellre än att föreslå en anslagsökning till institutet.

Riksdagen fattade 1979 ett principbeslut om att psykoterapiutbildningen på sikt skulle finnas i alla de sex dåvarande högskoleregionerna. Utbyggnaden skulle ske successivt. Ett drygt decennium senare finns utbildningen endast på tre universitetsorter, Stockholm, Umeå och Lund och skall dessutom skäras ned. Med en sådan utbyggnadstakt kan riksdagens principbeslut från 1979 vara verkställt tidigast omkring år 2010. Detta är inte acceptabelt.

Vi föreslår att Karolinska Institutet tillförs erforderliga medel för att kunna bedriva psykoterapiutbildningen med oförändrat platsantal och att linjen enligt UHÄ:s förslag under perioden inrättas vid Göteborgs universitet.

Det föreligger en allvarlig risk för en brist på apotekare och receptarier inom en nära framtid. UHÄ har tidigare fört fram krav på en utökning av antalet utbildningsplatser och upprepar detta i årets anslagsframställning. Regeringen har emellertid utan motivering ställt sig negativ. Vi finner UHÄ:s framställning välgrundad och föreslår i enlighet med denna att *apotekar- och receptarielinjerna* utökas med 40 nybörjarplatser vardera under perioden.

Sverige har den äldsta men samtidigt den kortaste *utbildningen för sjukgymnaster* – endast 2,5 år. I Danmark är den 3 år, i Finland 3,5 år och i Norge 4 år. Detta är inte tillfredsställande. Den korta utbildningstiden leder inte bara till en hård stress för de studerande utan innebär också mycket begränsade möjligheter att föra in nya moment i utbildningen och kunskap om de nya behandlingsmetoder som utvecklats under senare tid. Med tanke på de principiella kraven på minst treårig högskoleutbildning för giltighet inom EG-området är det också angeläget att examen för svenska sjukgymnaster håller en internationellt acceptabel nivå. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag så att en utökning av sjukgymnastutbildningen kan ske från nuvarande 100 poäng till minst 120.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en utökning av nybörjarplatserna på *förskollärlinjen* utöver dem som föreslagits av UHÄ. Vi finner detta omotiverat, eftersom det redan i dag är svårt att fylla alla platser med behöriga sökande. Vidare kan tillgången på förskollärare bli väsentligt större om yrket görs tillräckligt attraktivt och det offentliga monopolet inom barnomsorgen avskaffas. Många utexaminerade förskollärare skulle då sannolikt vända tillbaka till det yrke, som de utbildats för. Regeringens förslag bör alltså i den del det går utöver UHÄ:s förslag avvisas av riksdagen.

Anslaget för *Lokala och individuella linjer samt fristående kurser* (LIF) är

enligt vår uppfattning en av de väsentligaste anslagsposterna i högskolans budget. Inom dess ramar skall rymmas större delen av den humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningen och därtill den utbildning, som utgör ett reellt alternativ till den ofta oflexibla linjebundna utbildningen. Mycket av förnyelsen inom högskoleutbildningen sker i form av fristående kurser.

Nedskärningen av anslaget till naturvetarlinjen samt behovet att satsa på en kvalitetshöjning på de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena, där inte minst språkutbildningen är av stor betydelse, nödvändiggör en ökad satsning på det s.k. LIF-anslaget.

Vi har i vår partimotion *Skolan och lärarna* av Carl Bildt m.fl. (m) föreslagit att en ny – på ämnesstudier grundad – lärarutbildning inrättas samt att denna utbildning skall byggas på fristående kurser. Vi har för denna nya lärarutbildning förelagit att riksdagen anvisar 30 miljoner kronor. Därutöver bör ytterligare 50 miljoner kronor anvisas för Lokala och individuella linjer samt fristående kurser.

Då utbildningen vid det förutvarande filosofiska fakultetsområdet ännu inte har byggts ut i någon nämnvärd omfattning vid de tidigare universitetsfilialerna, bör en större proportion av anslaget tilldelas universitetet i Linköping samt högskolorna i Karlstad, Örebro och Växjö.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsanknytning,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beslut rörande högskoleutbildning på Södertörn,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förläggning av försöksutbildningen av tekniker,
4. att riksdagen beslutar att avstå från vidare utbyggnad av naturvetarlinjen och överföra motsvarande resurser till anslaget D 10. Lokala och individuella linjer samt fristående kurser,
5. att riksdagen avslår regeringens förslag till nedskärning av ekologinlinjen,
6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder rörande miljövarsfrågor i den högre utbildningen i enlighet med vad som i motionen anförts,
7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till kvalitetshöjande åtgärder inom logopedutbildningen,
8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny dimensionering av utbildning i psykoterapi,
9. att riksdagen beslutar att apotekar- och receptarielinjerna utökas med 40 platser vardera i enlighet med vad som i motionen anförts,
10. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny utbildning av sjukgymnaster i enlighet med vad som i motionen anförts,
11. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om utökning av utbildningen av forskollärare med 102 platser på 100-poängsnivå.

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av medel för Lokala och individuella linjer samt fristående kurser.

Mot. 1989/90
Ub618

Stockholm den 25 januari 1990

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydle (m)

Ulf Melin (m)

Birgit Henriksson (m)

Göran Allmér (m)

Birger Hagård (m)

Hans Dau (m)

Rune Rydén (m)

Elisabeth Fleetwood (m)